

Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

УДК 336.7:338.23:330.34

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20378850>

**Макрофінансові дисбаланси в економіці України: загрози та наслідки для
фінансової стабільності**

Підгаєць Сергій Васильович,

кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи
та страхування Вінницького навчально-наукового інституту економіки

Західноукраїнського національного університету, Україна,

<https://orcid.org/0000-0003-3208-7668>

Прийнято: 14.03.2026 | Опубліковано: 30.03.2026

Анотація. В умовах посилення макроекономічної нестабільності та зростання глобальних фінансових ризиків особливої актуальності набувають питання забезпечення фінансової стабільності держави та мінімізації макрофінансових дисбалансів. Сучасні макрофінансові дисбаланси формуються під впливом бюджетних, боргових, валютних, інфляційних і зовнішньофінансових чинників та супроводжуються накопиченням системних ризиків у фінансовій системі держави. Посилення бюджетного дефіциту, зростання державного боргу, девальваційні процеси, інфляційний тиск і підвищення залежності економіки від зовнішніх джерел фінансування негативно впливають на рівень макрофінансової збалансованості економіки та ускладнюють забезпечення довгострокової фінансової стабільності України. За таких умов актуалізується проблема комплексної оцінки характеру й ступеня впливу макрофінансових дисбалансів на фінансову стабільність держави, а також обґрунтування практичних напрямів мінімізації системних ризиків у

фінансовій системі. Водночас сучасні наукові дослідження переважно зосереджені на окремих аспектах макрофінансової нестабільності, тоді як питання комплексної економіко-аналітичної оцінки взаємозв'язку між ключовими макрофінансовими показниками та їх впливу на фінансову стабільність держави залишаються недостатньо розкритими, що зумовлює актуальність даного дослідження.

Метою дослідження є визначення особливостей формування сучасних макрофінансових дисбалансів в економіці України, оцінка їх впливу на фінансову стабільність держави та обґрунтування практичних напрямів мінімізації макрофінансових ризиків і підвищення стійкості фінансової системи України.

У процесі дослідження використано комплекс **загальнонаукових і спеціальних методів**, зокрема методи теоретичного узагальнення, аналізу та систематизації – для дослідження економічної сутності макрофінансових дисбалансів і фінансової стабільності держави; економіко-статистичний та порівняльний аналіз – для оцінки динаміки ключових макрофінансових показників України; метод еластичності – для визначення ступеня взаємозалежності між валютними, борговими, бюджетними та інфляційними дисбалансами; табличний метод – для систематизації результатів дослідження та узагальнення основних загроз і напрямів мінімізації макрофінансових дисбалансів.

Результати дослідження. Встановлено, що сучасні макрофінансові дисбаланси в економіці України мають комплексний і взаємопов'язаний характер та формуються під впливом бюджетних, боргових, валютних, інфляційних і зовнішньофінансових чинників. Визначено, що макроекономічне середовище України у 2020-2025 рр. характеризувалося посиленням макрофінансової нестабільності під впливом пандемії COVID-19 та повномасштабної війни. Найбільш негативні тенденції макрофінансової нестабільності супроводжувалися прискоренням інфляції, зростанням

бюджетного дефіциту, збільшенням державного боргу та активізацією девальваційних процесів. За результатами економіко-статистичного аналізу підтверджено високий рівень взаємозалежності між валютними, борговими, бюджетними та інфляційними дисбалансами. Проведені розрахунки коефіцієнтів еластичності засвідчили значну чутливість державного боргу та інфляційних процесів до валютних коливань, що свідчить про домінування валютно-боргових ризиків у структурі сучасних макрофінансових дисбалансів України. Визначено, що основними загрозами для фінансової системи держави є посилення валютної нестабільності, погіршення бюджетно-боргової стійкості, прискорення інфляційних процесів та зростання залежності економіки від зовнішніх джерел фінансування.

Висновки. Доведено, що сучасні макрофінансові дисбаланси формують суттєві загрози для фінансової стабільності держави та сприяють накопиченню системних ризиків у фінансовій системі. Обґрунтовано практичні напрями мінімізації макрофінансових дисбалансів і зміцнення фінансової стабільності України, серед яких ключове значення мають забезпечення бюджетно-боргової стійкості, підтримання валютної та цінової стабільності, розвиток внутрішнього фінансового ринку, зниження зовнішньої фінансової залежності та підвищення стійкості фінансового сектору. Реалізація запропонованих заходів сприятиме зниженню системних ризиків у фінансовій системі, підвищенню рівня макрофінансової збалансованості економіки та формуванню передумов для довгострокової фінансової стабільності й стійкого економічного розвитку держави.

Ключові слова: макрофінансові дисбаланси, фінансова стабільність, державний борг, бюджетний дефіцит, валютна нестабільність, інфляція, макрофінансові ризики, фінансова система, міжнародні резерви НБУ.

Macro-Financial Imbalances in the Ukrainian Economy: Risks and Implications for Financial Stability

Serhii Pidhaiets,

Candidate of Economic Sciences (Ph. D.), Associate Professor at the
Department of Banking Finance and Insurance Vinnytsia Educational and Research
Institute of Economics, West Ukrainian National University, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0003-3208-7668>

Abstract. In the context of growing macroeconomic instability and increasing global financial risks, the issues of ensuring financial stability and minimising macro-financial imbalances are of particular importance. Current macro-financial imbalances are driven by fiscal, debt, exchange rate, inflationary, and external financial factors and are accompanied by the accumulation of systemic risks within the national financial system. The widening budget deficit, increasing public debt, exchange rate depreciation, inflationary pressures, and the growing dependence of the economy on external financing sources adversely affect macro-financial balance and hinder the achievement of long-term financial stability in Ukraine. Under such conditions, the issue of comprehensively assessing the nature and extent of the impact of macro-financial imbalances on financial stability becomes particularly relevant, along with the need to substantiate practical measures aimed at minimising systemic risks within the financial system. At the same time, contemporary research mainly focuses on particular aspects of macro-financial instability, while the comprehensive economic and analytical assessment of the interrelationships between key macro-financial indicators and their impact on financial stability remains insufficiently addressed, thereby underscoring the relevance of this study.

The aim of this study is to examine the formation of contemporary macro-financial imbalances in the Ukrainian economy, assess their impact on financial stability, and justify practical measures for minimising macro-financial risks and strengthening the resilience of Ukraine's financial system.

The study employed a combination of **general scientific and specialised research methods**, including methods of theoretical generalisation, analysis, and systematisation to examine the economic nature of macro-financial imbalances and financial stability; economic-statistical and comparative analysis to assess the dynamics of Ukraine's key macro-financial indicators; the elasticity method to determine the degree of interdependence among exchange rate, debt, fiscal, and inflationary imbalances; and the tabular method to systematise the research findings and summarise the main threats and directions for minimising macro-financial imbalances.

Research findings. The study establishes that contemporary macro-financial imbalances in the Ukrainian economy are complex and interrelated and are shaped by fiscal, debt, exchange rate, inflationary, and external financial factors. The study finds that Ukraine's macroeconomic environment in 2020–2025 was characterised by heightened macro-financial instability amid the COVID-19 pandemic and the full-scale war. The most adverse trends in macro-financial instability were accompanied by accelerating inflation, a widening fiscal deficit, rising public debt, and intensified exchange rate depreciation, while economic and statistical analysis confirmed a high degree of interdependence among exchange rate, debt, fiscal, and inflationary imbalances. The elasticity coefficient calculations demonstrated a pronounced sensitivity of public debt and inflationary processes to exchange rate fluctuations, suggesting the dominance of currency–debt risks in the structure of Ukraine's contemporary macro-financial imbalances. The study finds that the main threats to the financial system include increasing exchange rate volatility, weakening fiscal and debt sustainability, accelerating inflation, and a growing dependence of the economy on external sources of financing.

Conclusions. The study demonstrates that contemporary macro-financial imbalances pose significant threats to financial stability and contribute to the accumulation of systemic risks in the financial system. The paper proposes practical directions for minimising macro-financial imbalances and strengthening financial

stability in Ukraine, with key emphasis on ensuring fiscal and debt sustainability, maintaining exchange rate and price stability, developing the domestic financial market, reducing external financial dependence, and enhancing the resilience of the financial sector. The paper sets out practical measures for minimising macro-financial imbalances and strengthening Ukraine's financial stability, the key elements of which include ensuring fiscal and debt sustainability, maintaining exchange rate and price stability, developing the domestic financial market, reducing external financial dependence, and enhancing the resilience of the financial sector. The implementation of the proposed measures will contribute to reducing systemic risks in the financial system, enhancing macro-financial balance in the economy, and laying the foundations for long-term financial stability and sustainable economic development.

Keywords: macro-financial imbalances, financial stability, public debt, fiscal deficit, exchange rate instability; inflation, macro-financial risks, financial system, NBU international reserves.

Постановка проблеми. У сучасних умовах функціонування економіки України посилення макрофінансових дисбалансів супроводжується зростанням вразливості фінансової системи держави, поглибленням макроекономічної нестабільності та ускладненням реалізації ефективної фінансової політики. Інфляційний тиск, значний дефіцит державного бюджету, зростання боргового навантаження, нестабільність валютного ринку та структурні диспропорції фінансової системи формують комплекс взаємопов'язаних ризиків, що негативно впливають на рівень фінансової стійкості держави та ефективність функціонування національної економіки.

Складність сучасних макрофінансових процесів обумовлена тісною взаємодією монетарних, бюджетних, боргових, валютних та фінансово-кредитних чинників, що посилює ризики дестабілізації фінансової системи та ускладнює забезпечення макрофінансової рівноваги. Накопичення макрофінансових дисбалансів здатне призводити до погіршення фінансової стійкості держави, зниження інвестиційної активності, посилення залежності від

зовнішніх джерел фінансування та обмеження можливостей економічного розвитку.

За таких умов особливої актуальності набуває необхідність комплексного дослідження макрофінансових дисбалансів в економіці України, визначення основних загроз для фінансової стабільності держави та обґрунтування напрямів мінімізації системних ризиків у фінансовій системі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика макрофінансової стабільності, державних фінансів, монетарного регулювання та фінансової стійкості держави посідає важливе місце у сучасних економічних дослідженнях. Значна увага науковців приділяється питанням впливу інфляційних процесів, бюджетного дефіциту, державного боргу, валютної нестабільності та функціонування фінансового сектору на стан макрофінансової рівноваги й фінансової стабільності держави.

У науковій літературі відсутній єдиний підхід до трактування поняття «макрофінансові дисбаланси», що пояснюється багатогранністю даного економічного явища та складною взаємодією монетарних, бюджетних, валютних, боргових та фінансово-кредитних процесів в економічній системі держави. Переважна більшість дослідників розглядає макрофінансові дисбаланси як прояв порушення збалансованості між основними макроекономічними та фінансовими параметрами розвитку економіки, що супроводжується накопиченням системних ризиків та ускладненням функціонування фінансової системи держави.

Зокрема, Житар М. розглядає макрофінансові дисбаланси через призму фінансової безпеки держави та пов'язує їх із виникненням структурних деформацій у фінансовій системі під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників [1]. Науковець акцентує увагу на тому, що ключовими проявами таких дисбалансів виступають зростання державного боргу, бюджетного дефіциту, інфляційного тиску та валютної нестабільності.

Дослідник Галустян Р. визначає макрофінансову стабільність як результат

збалансованого функціонування бюджетної, валютної, монетарної та фінансово-кредитної систем держави [2]. На думку автора, порушення рівноваги між зазначеними елементами створює передумови для посилення макроекономічної нестабільності та виникнення системних фінансових ризиків.

У дослідженні Огоня Ц. та Голубки С. макрофінансові дисбаланси досліджуються у контексті фінансово-економічних ризиків сталого розвитку держави [3]. Автори пов'язують їх виникнення із нестабільністю фінансового середовища, посиленням боргового навантаження, інфляційними процесами та дефіцитом фінансових ресурсів, що у підсумку призводить до поглиблення структурних диспропорцій в економіці.

У своєму дослідженні Бублик Є. акцентує увагу на ролі зовнішніх факторів у формуванні макрофінансової нестабільності [4]. Науковець підкреслює, що висока відкритість економіки України підвищує чутливість фінансової системи до коливань світових фінансових ринків, валютних шоків та змін глобальної економічної кон'юнктури.

Монетарні аспекти забезпечення макрофінансової стабільності ґрунтовно досліджує Гриценко А., який пов'язує монетарну безпеку із рівнем довіри до фінансових інститутів та ефективністю грошово-кредитної політики держави [5]. Автор зазначає, що інфляційні процеси, девальваційні очікування та зростання економічної невизначеності формують додаткові загрози для стабільності фінансової системи.

Аналізуючи проблеми інфляційного таргетування та валютної політики, Кораблін С. обґрунтовує залежність ефективності монетарного регулювання від рівня макроекономічної збалансованості [6]. Особливу увагу дослідник приділяє валютним диспропорціям, інфляційному тиску та високому рівню доларизації економіки як чинникам посилення макрофінансової нестабільності.

Окремий напрям досліджень, пов'язаний із бюджетними та борговими дисбалансами представлений у праці Буряченко А., Болдова А. та Москаленко Н., які зазначають, що зростання бюджетного дефіциту та

необхідність фінансування значних державних видатків супроводжуються підвищенням боргового навантаження та посиленням ризиків для фінансової стабільності держави [7]. Подібний підхід простежується у праці Кудряшова В., який пов'язує погіршення макрофінансової стійкості із тривалим дефіцитним фінансуванням та високою залежністю державних фінансів від зовнішніх запозичень [8].

Проблематику функціонування фінансового сектору в умовах кризових трансформацій економіки досліджують Чернишова О., Чорновол А. та Мирончук В. [9]. Автори зазначають, що кризові процеси супроводжуються зростанням навантаження на банківську систему, валютний ринок та державні фінанси, що негативно впливає на рівень фінансової стабільності держави. Подібного підходу дотримуються Скрипник Г., Демінська Д. та Дудник М., які акцентують увагу на поглибленні дисбалансів у сфері публічних фінансів та необхідності посилення державного фінансового регулювання [10].

Важливу роль у забезпеченні макрофінансової стабільності сучасні дослідники відводять податково-бюджетній політиці держави. Так, Горин В., Була П. та Черноус В. зазначають, що ефективність податкової системи безпосередньо впливає на рівень бюджетної збалансованості, фінансову спроможність держави та стійкість публічних фінансів [11]. У сучасних умовах посилення фіскального навантаження, зростання бюджетного дефіциту та необхідності фінансування значних державних видатків формують додаткові ризики для макрофінансової стабільності та потребують підвищення ефективності державного фінансового регулювання.

У контексті посилення макрофінансових дисбалансів особливої актуальності набувають питання боргової стійкості держави, оскільки надмірне зростання державного боргу є одним із ключових чинників дестабілізації фінансової системи. Зокрема, Губанов В., Ущенко П. та Денисенко Ю. [12] наголошують, що зростання боргового навантаження супроводжується посиленням ризиків для макрофінансової стабільності, підвищенням витрат на

обслуговування боргу, залежністю від зовнішніх джерел фінансування та обмеженням можливостей реалізації ефективної бюджетно-фінансової політики. Автори підкреслюють, що накопичення боргових дисбалансів здатне провокувати поглиблення структурних макрофінансових диспропорцій, посилення фінансової вразливості економіки та зниження рівня фінансової стійкості держави.

Оскільки банківський сектор є одним із ключових елементів фінансової системи держави та безпосередньо впливає на рівень її макрофінансової стабільності, важливе значення у дослідженні макрофінансових дисбалансів мають питання забезпечення фінансової стійкості банківської системи. У межах цього напрямку Зарічна Н. визначає фінансову стійкість банківської системи як одну з визначальних передумов забезпечення макрофінансової стабільності держави [13]. У дослідженні підкреслюється, що погіршення ліквідності банківського сектору, накопичення кредитних ризиків та зниження довіри до фінансових установ сприяють посиленню макрофінансових дисбалансів і формують додаткові загрози для стабільності фінансової системи держави.

Важливе значення для дослідження макрофінансової стабільності мають також аналітичні матеріали Національного банку України, у яких фінансова стабільність визначається як стан фінансової системи, за якого вона здатна ефективно виконувати функції фінансового посередництва, забезпечувати платіжний обіг та протидіяти внутрішнім і зовнішнім шокам [14; 15]. У звітах НБУ наголошується, що ключовими ризиками для фінансової стабільності України залишаються інфляційний тиск, валютна нестабільність, зростання державного боргу, дефіцит бюджету та високий рівень макроекономічної невизначеності.

Таким чином, узагальнення сучасних наукових підходів свідчить, що макрофінансові дисбаланси є складним багатофакторним економічним явищем, що формується під впливом взаємодії бюджетних, боргових, валютних, монетарних та фінансово-кредитних чинників. Їх накопичення супроводжується

посиленням системних ризиків, погіршенням фінансової стійкості держави та зниженням ефективності функціонування національної економіки, що зумовлює необхідність подальшого дослідження механізмів їх формування, прояву та мінімізації в сучасних умовах.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Зважаючи на значну кількість наукових праць, присвячених проблемам макрофінансової стабільності, державних фінансів, монетарного регулювання та боргової політики, у сучасній економічній науці недостатньо розробленим залишається комплексний підхід до трактування макрофінансових дисбалансів як системного явища, що формується під впливом взаємодії бюджетних, боргових, валютних, інфляційних та фінансово-кредитних чинників. Переважна частина наукових досліджень зосереджується на аналізі окремих складових макрофінансової нестабільності, зокрема інфляційних процесів, державного боргу, бюджетного дефіциту чи валютної нестабільності, тоді як питання їх сукупного впливу на фінансову стабільність держави залишаються недостатньо дослідженими.

Подальшого наукового обґрунтування потребують питання оцінки взаємозв'язку між ключовими макроекономічними та фінансовими показниками, а також визначення характеру впливу макрофінансових дисбалансів на рівень фінансової стійкості держави. Недостатньо розробленими залишаються підходи до систематизації сучасних загроз фінансовій стабільності України в умовах посилення макроекономічної нестабільності, структурних деформацій фінансової системи, зростання боргового навантаження та поглиблення бюджетних диспропорцій.

Крім того, сучасні трансформаційні процеси в економіці України зумовлюють необхідність удосконалення наукових підходів до аналізу механізмів формування макрофінансових дисбалансів, оцінки їх наслідків для фінансової стабільності держави та обґрунтування напрямів мінімізації системних ризиків у фінансовій системі. Це актуалізує потребу у проведенні комплексного дослідження макрофінансових дисбалансів в економіці України,

визначенні характеру їх впливу на фінансову стабільність держави та обґрунтуванні практичних напрямів підвищення стійкості фінансової системи.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження макрофінансових дисбалансів в економіці України в сучасних умовах із визначенням основних загроз та оцінкою наслідків їх впливу на фінансову стабільність держави. Актуальність обраної теми зумовлена посиленням макроекономічної нестабільності, поглибленням структурних дисбалансів у фінансовій системі, зростанням інфляційного та боргового навантаження, а також необхідністю забезпечення фінансової стійкості держави в умовах трансформації економічного середовища. Особливої наукової та практичної значущості набуває дослідження взаємозв'язку між основними макрофінансовими показниками та рівнем фінансової стабільності, що має важливе значення для формування ефективної державної фінансової та монетарної політики.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких завдань: узагальнення теоретичних підходів до трактування сутності макрофінансових дисбалансів та фінансової стабільності держави; визначення основних факторів формування макрофінансових дисбалансів в економіці України; аналіз динаміки ключових макрофінансових показників України в сучасних умовах; проведення економіко-статистичної оцінки взаємозв'язку між інфляційними процесами, бюджетним дефіцитом, державним боргом, валютними коливаннями та параметрами фінансової стабільності; визначення основних загроз і ризиків для фінансової системи держави; обґрунтування практичних напрямів мінімізації макрофінансових дисбалансів та зміцнення фінансової стабільності України.

Вирішення зазначених завдань дозволить сформулювати науково обґрунтований підхід до оцінки впливу макрофінансових дисбалансів на фінансову стабільність держави та створить підґрунтя для подальших досліджень у сфері макрофінансового регулювання й забезпечення стійкості економіки України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Узагальнення сучасних наукових підходів дозволяє розглядати макрофінансові дисбаланси як складне багатфакторне економічне явище, що виникає внаслідок порушення збалансованості між основними макроекономічними та фінансовими параметрами розвитку економіки й супроводжується накопиченням системних ризиків у фінансовій системі держави. У сучасних умовах їх формування обумовлюється взаємодією бюджетних, боргових, валютних, монетарних та фінансово-кредитних чинників, які безпосередньо впливають на рівень фінансової стабільності держави.

Фінансова стабільність держави характеризується здатністю фінансової системи забезпечувати ефективне функціонування фінансового посередництва, підтримання платіжного обігу, стійкість фінансових інститутів і протидію внутрішнім та зовнішнім викликам. Накопичення макрофінансових дисбалансів, своєю чергою, спричиняє посилення макроекономічної нестабільності, зростання системних ризиків і погіршення фінансової стійкості держави.

Сучасний стан економіки України характеризується поглибленням макрофінансових дисбалансів, що проявляються через зростання бюджетного дефіциту, державного боргу, нестабільність валютного ринку, інфляційний тиск та підвищення рівня макроекономічної невизначеності. Сукупний вплив зазначених чинників посилює вразливість фінансової системи та ускладнює реалізацію ефективної державної фінансової політики.

Важливим етапом дослідження макрофінансових дисбалансів є визначення факторів, що формують передумови їх виникнення та поглиблення в економіці України. У сучасних умовах їх формування обумовлюється комплексною взаємодією внутрішніх і зовнішніх чинників, які охоплюють бюджетну, боргову, валютну, монетарну та фінансово-кредитну сфери економіки. Зростання державних фінансових потреб, інфляційний тиск і нестабільність фінансового середовища сприяють накопиченню системних ризиків та підвищенню макрофінансової вразливості економіки.

Одним із ключових факторів формування макрофінансових дисбалансів є збільшення дефіциту державного бюджету та боргового навантаження. Значний обсяг державних видатків, необхідність фінансування соціальних програм, підтримки економіки й обслуговування боргових зобов'язань зумовлюють зростання потреби у залученні внутрішніх і зовнішніх фінансових ресурсів. У результаті посилюється залежність державних фінансів від зовнішніх джерел фінансування, збільшуються витрати на обслуговування боргу та погіршується рівень бюджетної збалансованості, що негативно впливає на фінансову стійкість держави.

Суттєвий вплив на формування макрофінансових дисбалансів здійснюють інфляційні процеси та нестабільність валютного ринку. Зростання інфляції супроводжується зниженням купівельної спроможності населення, підвищенням вартості фінансових ресурсів, погіршенням інвестиційного середовища та посиленням макроекономічної невизначеності. У свою чергу, валютні коливання, девальваційні процеси та висока залежність економіки від зовнішньоекономічної кон'юнктури посилюють фінансову вразливість держави, ускладнюють забезпечення макроекономічної збалансованості та формують додаткові ризики для фінансової стабільності держави.

Важливим фактором накопичення макрофінансових дисбалансів є нестабільність фінансового сектору та банківської системи. Погіршення ліквідності банківського сектору, зростання кредитних ризиків, скорочення обсягів кредитування економіки та зниження рівня довіри до фінансового сектору негативно впливають на ефективність функціонування фінансової системи, сприяють посиленню системних ризиків у фінансовому середовищі держави та ускладнюють забезпечення фінансової стабільності.

Крім внутрішніх факторів, суттєвий вплив на формування макрофінансових дисбалансів здійснюють зовнішньоекономічні чинники, зокрема нестабільність світових фінансових ринків, коливання цін на енергоресурси, зміни умов міжнародного фінансування та загальний рівень

глобальної економічної невизначеності. Високий рівень відкритості економіки України посилює чутливість фінансової системи до зовнішніх шоків, ускладнює забезпечення макроекономічної збалансованості та негативно впливає на рівень фінансової стабільності держави.

Для більш ґрунтовної оцінки сучасних тенденцій формування макрофінансових дисбалансів в економіці України доцільно проаналізувати динаміку ключових макроекономічних і фінансових індикаторів, що характеризують стан фінансової стійкості держави (табл. 1). До таких індикаторів належать рівень інфляції, дефіцит державного бюджету, обсяг державного боргу, динаміка валютного курсу та міжнародних резервів, оскільки саме вони найбільш повно відображають ступінь макрофінансової збалансованості економіки та дозволяють визначити основні загрози фінансової стабільності держави.

Таблиця 1

Динаміка основних макрофінансових показників України у 2020-2025 рр.

п/п	Показник	2020 р	2021 р	2022 р	2023 р	2024 р	2025 р.*
1	Рівень інфляції, %	5,0	10,0	26,6	5,1	12,0	8,0
2	Дефіцит держбюджету, % ВВП	5,2	3,6	17,6	20,4	17,7	18,3
3	Державний борг, % ВВП	60,8	48,9	78,4	84,4	91,2	101,2
4	Середньорічний курс грн/дол. США	26,9	27,3	32,3	36,6	40,2	41,7
5	Міжнародні резерви НБУ, млрд дол. США	29,1	30,9	28,5	40,5	43,8	57,3

Джерело: складено автором на основі [16; 17].

Аналіз даних табл. 1 свідчить про посилення макрофінансових дисбалансів в економіці України упродовж 2020-2025 рр. Досліджуваний період характеризувався впливом кризових чинників, зокрема пандемії COVID-19 та повномасштабної війни, що супроводжувалося погіршенням макроекономічної збалансованості, посиленням фінансової вразливості держави та зростанням системних ризиків у фінансовій системі.

Упродовж 2020-2022 рр. спостерігалось зростання інфляції, рівень якої у 2022 р. досяг 26,6 %, що було обумовлено посиленням інфляційного тиску, валютними коливаннями, порушенням логістичних зв'язків та загальним погіршенням економічної ситуації. Водночас у 2022-2025 рр. погіршилися

показники бюджетно-боргової стійкості: дефіцит державного бюджету перевищував 17 % ВВП, а державний борг зріс із 48,9 % ВВП у 2021 р. до 101,2 % ВВП у 2025 р. Така тенденція свідчить про посилення боргових ризиків, зростання залежності державних фінансів від зовнішнього фінансування та погіршення фінансової стійкості держави.

Динаміка валютного курсу також підтверджує наявність макрофінансової нестабільності. Упродовж 2020-2025 рр. середньорічний курс гривні до долара США зріс із 26,9 грн/дол. до 41,7 грн/дол., що свідчить про посилення девальваційних процесів, підвищення фінансової вразливості економіки та зростання валютних ризиків. Водночас позитивною тенденцією стало збільшення міжнародних резервів НБУ до 57,3 млрд дол. США у 2025 р., що свідчить про підвищення потенційної спроможності держави підтримувати валютну стабільність та забезпечувати виконання зовнішніх зобов'язань.

Таким чином, результати проведеного аналізу підтверджують наявність суттєвих макрофінансових дисбалансів в економіці України, основними проявами яких є високий рівень бюджетного дефіциту, зростання державного боргу, посилення інфляційного тиску та нестабільність валютного ринку. Сукупний вплив зазначених чинників сприяє посиленню системних ризиків у фінансовій системі та формує додаткові загрози для фінансової стабільності держави.

Для більш ґрунтовного дослідження макрофінансових дисбалансів та їх впливу на фінансову стабільність держави доцільним є проведення економіко-статистичного аналізу динаміки ключових макрофінансових показників України. Для оцінки взаємозалежності між бюджетними, борговими, валютними та монетарними дисбалансами використано систему макрофінансових індикаторів, до складу якої входять рівень інфляції, дефіцит державного бюджету, державний борг, середньорічний офіційний курс гривні до долара США та міжнародні резерви НБУ. Сукупність зазначених показників дозволяє комплексно оцінити характер взаємозв'язку між основними макрофінансовими параметрами та визначити ступінь їх впливу на рівень фінансової стабільності

держави.

Оцінювання чутливості окремих макрофінансових показників до змін інших параметрів здійснено із застосуванням методу еластичності, який дає змогу визначити інтенсивність реагування результативного показника на зміну факторного показника та виявити найбільш вразливі складові макрофінансової системи України. Для оцінки взаємозалежності між окремими макрофінансовими показниками використано коефіцієнт еластичності, який визначається як відношення темпу зміни результативного показника до темпу зміни факторного показника:

$$E = \frac{\Delta Y/Y}{\Delta X/X} \quad [2]$$

E – коефіцієнт еластичності;

Y – результативний показник;

X – факторний показник;

Δ – зміна показника у досліджуваному періоді.

Для визначення ступеня взаємозалежності між ключовими макрофінансовими показниками у дослідженні проведено розрахунок коефіцієнтів еластичності між основними індикаторами макрофінансових дисбалансів, результати якого представлено у табл. 2.

Таблиця 2

Оцінка коефіцієнтів еластичності між ключовими макрофінансовими показниками України у 2020–2025 рр.

п/п	Результативний показник	Факторний показник	Темп зміни результативного показника	Темп зміни факторного показника	Коефіцієнт еластичності	Рівень взаємозалежності
1	Державний борг	Валютний курс	0,66	0,55	1,20	Високий
2	Інфляція	Валютний курс	0,60	0,55	1,09	Суттєвий
3	Державний борг	Дефіцит держбюджету	0,66	2,52	0,26	Низький
4	Міжнародні резерви НБУ	Валютний курс	0,97	0,55	1,76	Дуже високий

Джерело: складено та розраховано автором на основі [16; 17].

Результати проведених розрахунків (табл. 2) свідчать про наявність суттєвої взаємозалежності між ключовими макрофінансовими показниками України упродовж 2020-2025 рр. Найвищий коефіцієнт еластичності зафіксовано між міжнародними резервами НБУ та валютним курсом (1,76), що підтверджує високу чутливість резервного забезпечення до девальваційних процесів і валютних коливань в умовах макроекономічної нестабільності. Отримані результати свідчать про вагомий роль міжнародних резервів у забезпеченні валютної стійкості та підтриманні фінансової стабільності держави.

Високий рівень еластичності державного боргу відносно валютного курсу (1,20) підтверджує значну чутливість боргової сфери до валютних коливань та посилення валютно-боргових дисбалансів у досліджуваному періоді. Це свідчить про підвищення ризиків боргової нестійкості держави в умовах девальвації національної валюти та зростання залежності системи державних фінансів від зовнішніх економічних чинників. Водночас коефіцієнт еластичності інфляції відносно валютного курсу (1,09) підтверджує суттєвий вплив девальваційних процесів на посилення інфляційного тиску в економіці України, що супроводжувалося зниженням купівельної спроможності населення, погіршенням інвестиційного середовища та посиленням макрофінансової нестабільності.

Найнижчий рівень еластичності зафіксовано між державним боргом та дефіцитом державного бюджету (0,26), що свідчить про нижчі темпи приросту боргового навантаження порівняно з темпами збільшення бюджетного дефіциту. Водночас зростання дефіциту державного бюджету залишалося одним із чинників посилення макрофінансових дисбалансів та додаткового навантаження на систему державних фінансів.

Таким чином, результати проведеного аналізу (табл. 2) підтверджують високий рівень взаємозалежності між валютними, борговими, бюджетними та інфляційними дисбалансами в економіці України. Найбільш чутливими до змін макрофінансового середовища виявилися валютно-боргові показники та

міжнародні резерви НБУ, що свідчить про домінування валютних і боргових ризиків у структурі сучасних макрофінансових дисбалансів та посилення загроз для фінансової стабільності.

Проведений економіко-статистичний аналіз дозволив визначити основні загрози для фінансової системи держави, що формуються під впливом сучасних макрофінансових дисбалансів. Отримані результати свідчать, що найбільший вплив на фінансову стабільність України мають валютні, боргові, бюджетні та інфляційні ризики, які характеризуються високим рівнем взаємозалежності та системним характером прояву. З метою узагальнення основних макрофінансових загроз та їх наслідків для фінансової стабільності держави доцільно систематизувати ключові ризики та напрями їх впливу (табл. 3).

Таблиця 3

Основні загрози та наслідки макрофінансових дисбалансів для фінансової стабільності України

п/п	Макрофінансовий дисбаланс	Основні ризики	Наслідки для фінансової стабільності
1	Валютний	Девальвація національної валюти та підвищення валютної волатильності	Зростання боргового навантаження та погіршення валютної стійкості
2	Борговий	Збільшення обсягів державного боргу та витрат на його обслуговування	Посилення ризиків боргової нестійкості держави
3	Бюджетний	Зростання дефіциту державного бюджету та фіскальної незбалансованості	Посилення залежності державних фінансів від зовнішніх джерел фінансування
4	Інфляційний	Прискорення інфляційних процесів та зростання цінового тиску	Зниження купівельної спроможності населення та стримування інвестиційної активності
5	Зовнішньофінансовий	Високий рівень залежності від міжнародної фінансової допомоги та зовнішнього фінансування	Посилення зовнішньої фінансової вразливості економіки

Джерело: сформовано автором на основі проведеного дослідження.

Дані табл. 3 свідчать, що найбільш суттєві загрози для фінансової стабільності України пов'язані з поглибленням валютних, боргових та

бюджетних дисбалансів. Високий рівень чутливості державного боргу до валютних коливань підтверджує значну залежність фінансової стабільності держави від ситуації на валютному ринку. Девальвація національної валюти супроводжується зростанням боргового навантаження, підвищенням вартості обслуговування зовнішніх зобов'язань та погіршенням макрофінансової збалансованості економіки.

Вагомою загрозою для фінансової стабільності держави залишається зростання державного боргу та погіршення бюджетно-боргової стійкості. Високий рівень дефіциту бюджету та значні потреби у фінансуванні публічних видатків посилюють залежність системи державних фінансів від зовнішніх джерел фінансування, збільшують витрати на обслуговування боргових зобов'язань і підвищують ризики дестабілізації бюджетної системи.

Важливим ризиком для фінансової стабільності держави є посилення інфляційного тиску, що зумовлює зниження купівельної спроможності населення, погіршення фінансової стійкості суб'єктів господарювання та стримування інвестиційної активності в економіці. Високий рівень інфляції супроводжується погіршенням прогнозованості макроекономічного середовища, зростанням вартості фінансових ресурсів та посиленням макрофінансової нестабільності.

Окрему загрозу для фінансової стабільності держави становить висока залежність фінансової системи України від міжнародної фінансової допомоги та зовнішніх джерел фінансування. Незважаючи на зростання міжнародних резервів НБУ, суттєва частина їх формування забезпечується за рахунок зовнішніх надходжень, що посилює вразливість економіки до змін світової економічної кон'юнктури та глобальної фінансової нестабільності.

Таким чином, сучасні макрофінансові дисбаланси формують комплекс взаємопов'язаних загроз для фінансової стабільності держави, які проявляються через посилення валютної нестабільності, зростання боргового навантаження, погіршення бюджетної збалансованості, прискорення інфляційних процесів та

підвищення залежності економіки від зовнішніх джерел фінансування. Сукупний вплив зазначених чинників сприяє накопиченню макрофінансових ризиків і ускладнює забезпечення довгострокової фінансової стабільності держави.

Проведений аналіз макрофінансових дисбалансів та їх впливу на фінансову стабільність держави свідчить про потребу формування комплексного підходу до мінімізації системних ризиків у фінансовій системі України. Отримані результати підтверджують високу чутливість боргової сфери до валютних коливань, значний вплив бюджетного дефіциту на боргову стійкість держави та посилення інфляційного тиску в умовах макроекономічної нестабільності. Це зумовлює доцільність реалізації ефективної державної фінансової, бюджетної та монетарної політики, спрямованої на забезпечення макрофінансової збалансованості економіки та зміцнення фінансової стабільності України. З метою систематизації практичних напрямів мінімізації макрофінансових дисбалансів у табл. 4 узагальнено основні заходи державної політики та очікувані результати їх реалізації.

Таблиця 4

Основні напрями мінімізації макрофінансових дисбалансів та зміцнення фінансової стабільності України

п/п	Напрямок державної політики	Основні заходи	Очікуваний результат
1	Бюджетно-боргова політика	Скорочення дефіциту державного бюджету, оптимізація структури державного боргу, зниження частки валютних боргових зобов'язань	Зниження боргових ризиків та підвищення бюджетної стійкості
2	Валютна політика	Підтримання достатнього рівня міжнародних резервів НБУ, удосконалення механізмів валютного регулювання, зниження рівня доларизації економіки	Посилення валютної стійкості та зниження девальваційних ризиків
3	Монетарна політика	Стимування інфляційних процесів, підвищення координації між бюджетною та монетарною політикою	Забезпечення цінової стабільності та зниження інфляційного тиску
4	Політика розвитку	Підтримання ліквідності банківської системи, посилення моніторингу	Зниження системних ризиків у фінансовій системі

	фінансового сектору	фінансових ризиків, підвищення рівня довіри до фінансових інститутів	
5	Інвестиційна та структурна політика	Розвиток внутрішнього ринку капіталу, стимулювання інвестиційної активності, підтримка експортоорієнтованих галузей	Зниження зовнішньої фінансової залежності та забезпечення економічного зростання

Джерело: сформовано автором на основі проведеного дослідження.

Дані табл. 4 свідчать, що мінімізація макрофінансових дисбалансів потребує реалізації комплексної та взаємоузгодженої державної політики, спрямованої на забезпечення бюджетно-боргової, валютної та монетарної стійкості економіки України. Особливого значення в сучасних умовах набуває підвищення ефективності управління державним боргом та зниження залежності системи державних фінансів від зовнішніх джерел фінансування, оскільки результати проведеного аналізу підтвердили високу чутливість боргової сфери до валютних коливань і девальваційних процесів. Це свідчить про необхідність посилення координації бюджетної, боргової та валютної політики з метою зниження рівня макрофінансових ризиків і забезпечення фінансової стабільності держави.

Важливим напрямом зміцнення фінансової стабільності держави є забезпечення валютної та цінової стабільності. Реалізація ефективної монетарної політики, підтримання достатнього рівня міжнародних резервів НБУ та стримування інфляційних процесів сприятимуть підвищенню макрофінансової збалансованості економіки, зниженню девальваційних ризиків і мінімізації системних ризиків у фінансовій системі України.

Водночас важливу роль у забезпеченні довгострокової фінансової стабільності відіграють розвиток внутрішнього фінансового ринку, активізація інвестиційної діяльності та підтримка структурної модернізації економіки. Реалізація зазначених заходів сприятиме зниженню зовнішньої фінансової вразливості держави, підвищенню стійкості фінансової системи та формуванню передумов для довгострокового макрофінансового збалансування й економічного зростання України.

Таким чином, мінімізація макрофінансових дисбалансів та зміцнення фінансової стабільності України потребують реалізації комплексної та взаємоузгодженої державної політики, спрямованої на підвищення бюджетно-боргової збалансованості, забезпечення валютної та цінової стабільності, зниження зовнішньої фінансової залежності та посилення надійності функціонування фінансового сектору держави. Реалізація зазначених заходів сприятиме зниженню рівня системних ризиків у фінансовій системі, підвищенню макрофінансової збалансованості економіки та формуванню передумов для забезпечення довгострокової фінансової стабільності й стійкого економічного розвитку України.

Висновки. У результаті проведеного дослідження узагальнено сучасні наукові підходи до розуміння сутності макрофінансових дисбалансів та фінансової стабільності держави. Встановлено, що макрофінансові дисбаланси виникають унаслідок порушення збалансованості між ключовими макроекономічними й фінансовими параметрами розвитку економіки та супроводжуються накопиченням системних ризиків у фінансовій системі держави.

Визначено, що ключовими факторами формування макрофінансових дисбалансів в економіці України є бюджетні, боргові, валютні, інфляційні та зовнішньофінансові чинники. Доведено, що посилення макроекономічної нестабільності, зростання бюджетного дефіциту, державного боргу, інфляційного тиску та девальваційних процесів негативно впливають на рівень фінансової стабільності держави й сприяють накопиченню системних ризиків у фінансовій системі України.

Аналіз динаміки ключових макрофінансових показників України упродовж 2020-2025 рр. дозволив встановити поглиблення макрофінансових дисбалансів під впливом кризових чинників, зокрема пандемії COVID-19 та повномасштабної війни. Найбільш негативні тенденції макрофінансової нестабільності супроводжувалися прискоренням інфляції, розширенням бюджетного дефіциту,

зростанням державного боргу та активізацією девальваційних процесів. Водночас нарощування міжнародних резервів НБУ сприяло підтриманню валютної стійкості та частковій стабілізації макрофінансової ситуації в Україні.

За результатами економіко-статистичного аналізу підтверджено високий рівень взаємозалежності між валютними, борговими, бюджетними та інфляційними дисбалансами. Проведені розрахунки коефіцієнтів еластичності засвідчили значну чутливість державного боргу та інфляційних процесів до валютних коливань, що вказує на домінування валютно-боргових ризиків у структурі сучасних макрофінансових дисбалансів України.

Визначено, що основними загрозами для фінансової системи держави є посилення валютної нестабільності, погіршення бюджетно-боргової стійкості, прискорення інфляційних процесів та зростання залежності економіки від зовнішніх джерел фінансування. Сукупний вплив зазначених чинників сприяє накопиченню системних ризиків у фінансовій системі, посилює макрофінансову вразливість економіки та ускладнює забезпечення довгострокової фінансової стабільності держави.

Обґрунтовано практичні напрями мінімізації макрофінансових дисбалансів та зміцнення фінансової стабільності України, серед яких ключове значення мають забезпечення бюджетно-боргової стійкості, підтримання валютної та цінової стабільності, зниження зовнішньої фінансової залежності, розвиток внутрішнього фінансового ринку та підвищення стійкості фінансового сектору. Реалізація запропонованих заходів сприятиме зниженню системних ризиків у фінансовій системі, підвищенню рівня макрофінансової збалансованості економіки та формуванню передумов для довгострокової фінансової стабільності й стійкого економічного розвитку України.

Список використаних джерел

1. Житар М. Вплив макрофінансових дисбалансів на фінансову безпеку держави: інструменти оцінки та стратегії мінімізації ризиків. *Економіка та*

- суспільство.* 2025. № 71. URL:
<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5463>
2. Галустьян Р. Макрофінансова стабільність в Україні у воєнний час. *Економіка та суспільство.* 2023. № 54. URL:
<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2769>
3. Огонь Ц. Г., Голубка С. М. Фінансово-економічні виклики та ризики в умовах забезпечення сталого розвитку держави. *Актуальні проблеми економіки.* 2021. URL: https://eco-science.net/wp-content/uploads/2022/02/6.21._topic._Ohon-T.G.-Holubka-S.M..35-49.pdf
4. Бублик Є.О. Вплив деяких зовнішніх чинників на фінансову нестабільність в Україні. *Фінанси України.* 2023. № 5. URL: https://finukr.org.ua/docs/FU_23_05_090_uk.pdf
5. Гриценко А.А. Монетарна безпека національної економіки в умовах зростання невизначеності та ризиків недовіри. *Фінанси України.* 2023. № 7. URL: https://finukr.org.ua/docs/FU_23_07_007_uk.pdf
6. Кораблін С. О. Інфляційне таргетування в Україні: окремі аспекти, результати та висновки. *Фінанси України.* 2023. № 6. URL: https://finukr.org.ua/docs/FU_23_06_034_uk.pdf
7. Буряченко А., Болдова А., Москаленко Н. Фінансування дефіциту державного бюджету: маневреність у контексті управління державним боргом. *Економіка та суспільство.* 2023. № 53. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2646>
8. Кудряшов В. П. Балансування державного бюджету та фінансова стабільність. *Фінанси України.* 2025. URL: <https://finukr.com.ua/index.php/journal/article/download/179/173>
9. Чернишова О., Чорновол А., Мирончук В. Функціонування фінансового сектору України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство.* 2022. № 38. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1324>

10. Скрипник Г., Демінська Д., Дудник М. Вплив війни на публічні фінанси та управління: виклики та рішення. *Економіка та суспільство*. 2024. № 69. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5177>
11. Горин В.П., Була П.В., Чорноус В.С. Податкова політика України в умовах воєнного часу: реалії, безпекові виклики та перспективи подолання. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 18. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/4579>
12. Губанов В.Є., Ущенко П.Г., Денисенко Ю. М. Боргова політика в умовах повоєнного відновлення. *Актуальні проблеми економіки*. 2023. URL: https://eco-science.net/wp-content/uploads/2023/10/10-2.23._topic-Vadym-Gubanov-Pavlo-Ushchenko-Yurii-Denysenko-72-85.pdf
13. Зарічна Н. Формалізація тенденцій розвитку та оцінювання фінансової стійкості банківської системи України. *Економічний розвиток*. 2024. URL: <https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/907>
14. Національний банк України. *Звіт про фінансову стабільність. Червень 2025 року*. Київ : НБУ, 2025. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2025-H1.pdf?utm_source (дата звернення: 05.02.2026).
15. Національний банк України. *Звіт про фінансову стабільність. Грудень 2025 року*. Київ : НБУ, 2025. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2025-H2.pdf?utm_source (дата звернення: 05.02.2026).
16. Офіційний сайт Мінфін. URL: <https://minfin.com.ua/>
17. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>